

УДК: 338.45:658.7.01:338.47

ТРАНСПОРТНА ЛОГІСТИКА НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА КОНЦЕПЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ

В.А. Федосєєв, магістрант факультету менеджменту, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

В.О. Шишкін, кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Актуальність проблеми ефективного функціонування та вдосконалення системи транспортної логістики промислового підприємства для підвищення результативності його діяльності в цілому обумовлена в даний час декількома обставинами. По-перше, система транспортної логістики є однією з головних підсистем функціонування промислових підприємств. Тобто, вона прямо та безпосередньо впливає на ефективність виробничої діяльності, на собівартість продукції, на терміни виконання замовлень. Таким чином, існує досить сильний взаємозв'язок між роботою системи транспортної логістики та виробничою діяльністю підприємства. По-друге, формування джерел фінансування діяльності промислового підприємства останнім часом все частіше відбувається на відкритих ринках капіталу, на яких діють жорсткі умови відбору, а тому підприємства змушені повсякчас підтверджувати ефективність власної діяльності. У зв'язку з цим, вдосконалення системи транспортної логістики є не тільки завданням відповідних підрозділів підприємства, але й всієї системи управління на рівні топ-менеджменту. По-третє, в сучасних ринкових умовах на перший план виходять такі інтегральні показники діяльності промислових підприємств, як задоволеність споживачів, взаємини з ринком та адаптивність підприємства. Зміна пріоритетів зовнішньої середовища по відношенню до промислового підприємства викликає адекватну реакцію та збільшення зусиль, спрямованих на підвищення ефективності кожного бізнес-процесу, в тому числі й процесів транспортної логістики. Отже, сьогодні базисними напрямками підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств є підвищення продуктивності праці, професійне зростання співробітників, зниження управлінських витрат, а також успішне застосування та вдосконалення функцій транспортної логістики.

Ключові слова: транспортна логістика, логістичні процеси, оптимізація, якість, *Company Quality System*, концепція «*Just in Time*».

Постановка проблеми. Сучасні умови ринку та жорстка конкуренція поставили багато вітчизняних промислових підприємств на межу виживання та змусили різко скорочувати витрати. Складна економічна ситуація в країні вимагає від вітчизняних підприємств підвищеної уваги до вирішення питань організації й управління перевезеннями. При цьому виникла необхідність підвищення точності планування, аналізу й економічної оцінки роботи як підприємств в цілому, так і окремих їх елементів зокрема.

На сьогоднішній день виконання таких умов є можливим лише за допомогою засто-

суванням новітніх логістичних підходів, які дозволяють оптимізувати роботу окремих елементів транспортного процесу й об'єднати їх в єдину структуру. Іншими словами, досягнення високої ефективності діяльності підприємств та отримання бажаного доходу можливе лише за умови адекватного використання інструментів транспортної логістики, її раціонального використання, а також постійного вдосконалення та оптимізації логістичної системи в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні проблеми логістики досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені:

О.О. Бакаєв, Д.Дж. Бауерсокс, А.А. Смахов, Л.В. Фролова. Вирішенню окремих завдань з формування та розвитку системи транспортної логістики на підприємстві присвячені дослідження В.М. Беляєва, В.Л. Диканя, Р.Р. Ларіної, Л.Б. Миротіна, Т.А. Прокоф'євої, А.І. Баскіна, А.Д. Шеремета, Н.В. Хоменко, О.М. Сумця, О.А. Круглової тощо.

Незважаючи на появу все більшої кількості публікацій з питань логістики, ці дослідження потребують доповнення та загострення уваги саме на логістичних проблемах у сфері транспорту, вирішення яких допоможе вивести логістичну діяльність вітчизняних промислових підприємств на якісно новий рівень. Відповідно, досі залишається проблемним питання розробки комплексної програми впровадження, використання та вдосконалення системи транспортної логістики у діяльності підприємств.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є пошук науково обґрунтованих пропозицій щодо використання та підвищення ефективності транспортної логістики на промислових підприємствах. Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

- визначити сутність транспортної логістики та її взаємозв'язок з іншими видами логістики на підприємстві;
- дослідити основні особливості та проблемні зони системи транспортної логістики;
- узагальнити теоретичні аспекти та охарактеризувати можливі способи оцінки функціонування транспортної логістики;
- визначити основні напрямки вдосконалення логістичної діяльності та обрати оптимальний варіант логістичної концепції для управління транспортними процесами на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Транспортна логістика є однією з найважливіших складових усієї логістичної системи на підприємстві, що представляє собою систему з організації переміщення вантажів у певне місце за допомогою оптимального маршруту в найкоротші строки з мінімальними витратами. Логістика за своєю сутністю має на

меті вдосконалення управління рухом матеріальних потоків від первинного джерела сировини до кінцевого споживача готової продукції та пов'язаних з ними інформаційних і фінансових потоків на основі системного підходу та економічних компромісів з метою досягнення синергетичного ефекту.

Виокремленню транспортної логістики в самостійну сферу застосування посприяли наступні основні чинники:

- здатність транспорту реалізувати основну ідею логістики – створити надійну систему, що оптимально функціонує («постачання - виробництво - розподіл - споживання»);

- неминучість вирішення цілої низки складних транспортних проблем при виборі каналів розподілу сировини, напівфабрикатів і готової продукції в рамках логістичної системи;

- висока частка транспортних витрат, максимальний розмір яких досягає 50% в загальних логістичних витратах на просування товару від первинного джерела сировини до кінцевого споживача готової продукції;

- наявність великої кількості транспортно-експедиційних підприємств, які грають велику роль в організації оптимальної доставки товарів як у внутрішніх перевезеннях, так і в міжнародних сполученнях [1].

Транспортна логістика відповідає за створення транспортних систем, визначення раціональних маршрутів доставки, забезпечення технологічної єдності транспортно-складського процесу. До основних завдань транспортної логістики відносять:

1. Створення транспортних систем, в тому числі створення транспортних коридорів і транспортних мереж.
2. Спільне планування транспортних процесів на різних видах транспорту.
3. Спільне планування транспортного процесу зі складським і виробничим процесами.
4. Вибір виду транспортного засобу та типу транспортування.
5. Визначення оптимального маршруту.
6. Забезпечення технічної і технологічної пов'язаності учасників транспортного про-

цесу, узгодження їх економічних інтересів, а також використання єдиних систем планування [2].

З метою оптимізації функціонування транспортної логістики на підприємстві необхідно своєчасно проводити аналіз роботи транспорту в логістичному ланцюзі. Такий аналіз дозволяє скоротити транспортні втрати підприємства приблизно на 10-15%.

Важливими показниками якості транспортного забезпечення підприємства є доставка вантажів у відповідні терміни та з мінімальними витратами. До основних показників, що дають змогу оцінити ефект від транспортування продукції можуть бути:

- економія коштів і ресурсів замовника внаслідок перевезення вантажів у встановлені терміни;

- економія коштів і ресурсів за рахунок зменшення втрат унаслідок зменшення простоїв техніки в очікуванні технологічного транспорту;

- економія коштів і ресурсів від зменшення втрат унаслідок своєчасної доставки продукції до місць зберігання, переробки та споживання [3].

У сучасних умовах конкуренції на ринку для оцінки власної діяльності більшість підприємств використовують систему управління якістю (Company Quality System – CQS), зокрема й для транспортної діяльності. Така система зазвичай визначається як організаційна структура та менеджмент, що реалізують відповідальність, процедури, процеси та ресурси для досягнення заданого рівня якості логістичного сервісу (рис. 1).

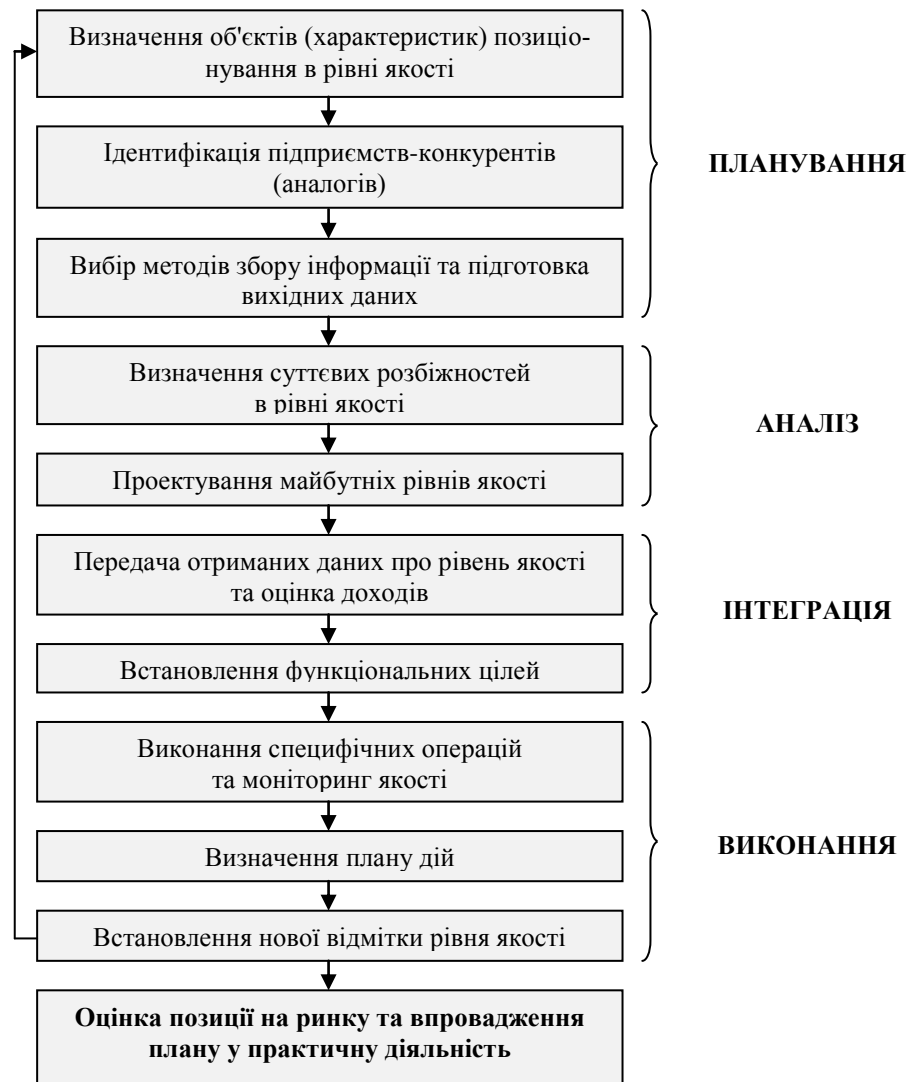

Рис. 1. Блок-схема CQS – процедура встановлення рівня якості системи транспортної логістики

Окрім алгоритму дій, як видно з рисунка, CQS у сфері транспортної логістики має деякі основні принципи:

1. Надання політиці в області якості пріоритетної ролі серед інших напрямків, адже якість – це основа ефективної транспортної логістики.

2. Управління якістю логістичних процесів забезпечується на всіх етапах діяльності підприємства.

3. Залучення в діяльність із забезпечення та поліпшення якості всього персоналу підприємства.

4. Запровадження основного правила функціонування логістичної системи – постійне задоволення вимог споживача за рахунок вдосконалення своєї діяльності.

5. Постійний аналіз і поліпшення системи забезпечення якості логістичного сервісу [4].

Варто також зазначити, що окрім інтегрального показника якості до основних показників ефективності функціонування транспортної логістики можна віднести ступінь задоволення потреб споживачів у перевезеннях вантажів, швидкість доставки вантажів, ритмічність обслуговування замовників, комплексність виконання транспортно-експедиційних послуг, ступінь збереження вантажів при їх транспортуванні, рівень культури обслуговування клієнтів тощо [5].

Враховуючи, що підприємство є відкритою системою, транспортна логістика дуже тісно пов'язана зі складською, виробничою, заготівельною, розподільчою та сервісною логістикою. Це пояснюється кількома причинами.

Так, система управління матеріальними потоками всередині підприємства має досить великий вплив на методи організації постачання та перевезення. Наявність товарних запасів забезпечує безперервність процесу транспортування. Важливе значення для оптимізації транспортної логістики має координація процесів закупівлі, виробництва, розподілу та розробки єдиного технологічного процесу. Тобто сутність інтеграції управління переміщенням продукції визначається як розвиток комплексного логістичного управління транспортуванням. Організаційні та економічні

методи комплексного управління транспортуванням включають необхідність координації пов'язаних функцій планування постачання та перевезення продукції, раціональний розподіл логістичних функцій між структурними підрозділами організації, розвиток методів управління, що забезпечують економію витрат на транспортування, вдосконалення та впровадження системи економічного стимулювання працівників логістичного процесу з метою поліпшення його кінцевих результатів [6].

Оптимізація зазначених процесів залежить від усього комплексу логістичних функцій. Відповідно транспортна логістика має спиратись на базові принципи, які лежать в основі організації перевезень:

1. Оптимізація витрат. Вона досягається шляхом максимально повного використання вантажопідйомності рухомого складу та організації поставок без складів, кратністю транспортної партії вантажу одиницям замовлення, відправки та складування, а також стандартизацією тари.

2. Економія на масштабі. Дане положення розуміє під собою зниження витрат на одиницю продукції за рахунок обсягів вантажу та довжини маршруту.

3. Концентрація вантажопотоків на окремих каналах та розподіл продукції.

4. Доставка вантажів «Just in Time» (JIT, «точно в строк»), що здійснюється на основі розробки та реалізації єдиного технологічного транспортно-виробничого процесу [7].

Серед зазначених принципів транспортної логістики особливу увагу варто надати саме концепції JIT, яка виокремлюється тим, що вона об'єднує виробничу, складську та транспортну логістику, а також кардинально змінює підхід до всього ланцюжку переміщення будь-яких ресурсів від виробника до кінцевого одержувача.

Дана концепція, в першу чергу, визначає те, що будь-який вантаж повинен доставлятися замовнику тільки в той момент, коли він потребує цей вантаж. Відповідно, складські потужності не заповнюються надлишковими ресурсами, адже є точна відповідність між ринком та виробником. Як відомо, вперше

така «геометрія ринку» була організована для японським автомобільним концерном, які таким чином скоротили витрати на виробництво.

Сьогоднішні ринкові реалії диктують жорсткі умови для підприємств, тому вкрай важливим є використання складських потужностей лише для тимчасового проміжного зберігання продукції, який гарантовано буде реалізовано в найкоротші строки. Саме концепція JIT передбачає створення «торгових коридорів», тобто структур зберігання, які призначені для оптимального та регулярного відвантаження продукції. Правильний розподіл таких коридорів дозволяє максимально успішно використовувати простір та скорочувати часові витрати.

Концепція JIT має ряд вкрай важливих переваг, які мають привернути увагу вітчизняних виробників, які ще досі використовують традиційний підхід до виробництва, складування та транспортування. Отже, основними перевагами JIT є:

1. Зниження рівня матеріальних запасів в процесі виробництва.
2. Зменшення розмірів виробничих площ та скорочення термінів виробництва.
3. Підвищення якості виробів, зменшення кількості браку та поліпшення логістичного сервісу.
4. Підвищення показника адаптивності до мінливих вимог ринкового середовища.
5. Суттєве прискорення транспортних операцій та підвищення ефективності транспортної логістики [8].

Таким чином, кінцевою метою JIT є збалансований перебіг логістичної діяльності підприємства: від моменту закупівлі ресурсів до моменту доставки готової продукції кінцевому споживачу. Ключова перевага JIT – це зниження рівня запасів, висока якість, гнучкість, скорочення термінів виробництва та транспортування, підвищення продуктивності та ефективності діяльності підприємства в цілому.

Висновок. Сьогодні нові вимоги ринку до ведення підприємницької діяльності спонукають організації приділяти все більшу увагу окремим елементам цілісної системи, до якої

відноситься й транспортна логістика. Це, в свою чергу, змушує вітчизняні підприємства шукати нові підходи до управління транспортним процесом, забезпечувати його якість та ритмічність. Тому одним з головних напрямків діяльності промислових підприємств на даний час є створення такої системи транспортного забезпечення, яка дозволила б не тільки повністю задовольнити потреби в перевезеннях, але і гарантувати їх якість.

З позиції системного підходу транспорт являє собою складну адаптивну економічну систему, що складається з взаємозв'язаних в єдиному процесі матеріальних потоків. Виходячи з викладеного, слід зазначити, що основна функція транспортної логістики – це управління матеріальними потоками від виробника до одержувача продукції в необхідній кількості та у певний час.

Варто також зазначити, що логістичні процеси вдосконалюється й ускладнюється разом з економічною системою, а це говорить про те, що традиційні методи вже необхідно змінювати на більш відповідні з метою вирішення логістичних завдань. Таким чином, адекватне впровадження та використання інструментів транспортної логістики як частини загальної стратегії розвитку підприємства зможуть надати підприємству можливість підвищити ефективність та результативність власної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Василенко В.А. Виробничий (операційний) менеджмент: навчальний посібник / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко – К.: ЦУЛ, 2015. – 532 с.
2. Гаджинський А.М. Логістика: підручник / А.М. Гаджинський – М.: ВТК «Дашков і К», 2012. – 484 с.
3. Тридід О.М. Логістичний менеджмент: навчальний посібник / О.М. Тридід, К.М. Таньков – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 224 с.
4. Крикавський Є.В. Логістичні системи : навчальний посібник / Є.В. Крикавський, Н.В. Чернописька – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009. – 264 с.
5. Щелкунов В.І. Основи економіки транспорту: підручник / В. І. Щелкунов, Ю.Ф.

Кулаєв, Л.Г. Зайончик, В.М. Загорулько – К.: Кондор, 2010. – 392 с.

6. Сокур І.М. Транспортна логістика: навчальний посібник / І.М.Сокур, Л.М.Сокур, В.В. Герасимчук – К.: ЦУЛ, 2009. – 222 с.

7. Миротін Л.Б. Транспортна логістика: підручник / Л.Б. Миротін – М.: Видавництво «Екзамен», 2015. – 512 с.

8. Кальченко А.Г. Логістика: навчальний посібник / А.Г. Кальченко – К.: КНЕУ, 2014. – 284 с.

REFERENCES:

1. Vasylenko, V.A. and Tkachenko, T.I. (2015), *Vyrobnychyj (operatsijnyj) menedzhment: navchal'nyj posibnyk* [The Manufacturing (Operational) Management: tutorial], TsUL, Kyiv, Ukraine.

2. Hadzhyns'kyj, A.M. (2012), *Lohistyka: pidruchnyk* [The Logistics: textbook], VTK «Dashkov i K», Moscow, Russia.

3. Trydid, O.M. and Tan'kov, K.M. (2015), *Lohistychnyj menedzhment: navchal'nyj posibnyk* [The Logistical Management: tutorial], INZhEK, Kharkiv, Ukraine.

4. Krykavs'kyu, Ye.V. (2009), *Lohistychni systemy : navchal'nyy posibnyk* [The Logistics Systems: tutorial], Vydavnytstvo NU «L'vivs'ka politekhnika», Lviv, Ukraine.

5. Shchelkunov, V.I., Kulayev, Yu.F., Zayonchuk, L.H. and Zahorul'ko, V.M. (2010), *Osnovy ekonomiky transportu: pidruchnyk* [The Transport Economy Basis: textbook], Kondor, Kyiv, Ukraine.

6. Sokur, I.M., Sokur, L.M. and Herasymchuk, V.V. (2009), *Transportna lohistyka: navchal'nyy posibnyk* [The Transport Logistics: tutorial], TsUL, Kyiv, Ukraine.

7. Myrotin, L.B. (2015), *Transportna lohistyka: pidruchnyk* [The Transport Logistics: textbook], Vydavnytstvo «Ekzamen», Moscow, Russia.

8. Kal'chenko, A.H. (2014), *Lohistyka: navchal'nyy posibnyk* [The Logistics: tutorial], KNEU, Kyiv, Ukraine.

В.А. Федосеев, магистрант факультета менеджмента, Запорожский национальный университет, г. Запорожье

В.О. Шишкин, кандидат экономических наук, доцент кафедры предпринимательства, менеджмента организаций и логистики, Запорожский национальный университет, г. Запорожье

ТРАНСПОРТНАЯ ЛОГИСТИКА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ: МЕТОДОЛОГИЯ И КОНЦЕПЦИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

Актуальность проблемы эффективного функционирования и совершенствования системы транспортной логистики промышленного предприятия для повышения результативности его деятельности в целом обусловлена в настоящее время несколькими обстоятельствами. Во-первых, система транспортной логистики является одной из главных подсистем функционирования промышленных предприятий. То есть, она прямо и непосредственно влияет на эффективность производственной деятельности, на себестоимость продукции, на сроки выполнения заказов. Таким образом, существует достаточно сильная взаимосвязь между работой системы транспортной логистики и производственной деятельностью предприятия. Во-вторых, формирование источников финансирования деятельности промышленного предприятия в последнее время все чаще происходит на открытых рынках капитала, на которых действуют жесткие условия отбора, а поэтому предприятия вынуждены постоянно подтверждать эффективность собственной деятельности. В связи с этим, совершенствование системы транспортной логистики является не только задачей соответствующих подразделений предприятия, но и всей системы управления на уровне топ-менеджмента. В-третьих, в современных рыночных условиях на первый план выходят такие интегральные показатели деятельности промышленных предприятий, как удовлетворенность потребителей, взаимоотношения с рынком и адаптивность предприятия. Изменение приоритетов внешней среды по отношению к промышленному предприятию вызывает адекватную реакцию и увеличение усилий, направленных на повышение эффективности каждого биз-

нес-процесса, в том числе и процессов транспортной логистики. Итак, сегодня базисными направлениями повышения эффективности деятельности отечественных предприятий является повышение производительности труда, профессиональный рост сотрудников, снижение управленческих расходов, а также успешное применение и совершенствование функций транспортной логистики.

Ключевые слова: транспортная логистика, логистические процессы, оптимизация, качество, Company Quality System, концепция «Just in Time».

VLADISLAV FEDOSEEV, *Master's degree student of Management Department, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine.*

VIKTOR SHISHKIN, *PhD in Economics, Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship, Management of Organizations and Logistics, Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine*

THE TRANSPORT LOGISTICS AT THE ENTERPRISE: THE METHODOLOGY AND THE CONCEPTION OF USE

Recently the actuality of the problem of the transport logistics system effective functioning at the enterprise is, on the whole, caused by several circumstances. In the first place, the transport logistics system is one of the main subsystems of the enterprises' functioning. In other words, it has direct influence on the production activities efficiency, the prime cost, the fulfillment of the order terms. Secondly, the finance sources formation for the enterprise's activities has recently been taking place at the open capital markets, which have strict selection conditions, and therefore the enterprises have to constantly confirm the effectiveness of their own activities. Thirdly, the external environment priorities change causes the adequate response of the enterprises and the increase of the efforts, aimed to raise the efficiency of every business process, including the transport logistics processes. So, today the main ways of the enterprises' efficiency increasing are the labor productivity improving, the professional growth of the employees, the management

costs reducing and successful applying the transport logistics functions as well.

Purpose. The subject of the study is the economic relations developed in the process of the transport logistics at the enterprise. The purpose of the paper is to determine the essence of the transport logistics, its features and to suggest scientific-grounded proposals for the transport logistics system improving at the enterprises.

Design/methodology/approach. The basic principles of this research are the causality and objectivity principles, systematic and comparative methods, institutional and structural-functional approach.

Findings. In this article the essence of the transport logistics and its features are described. The possible ways of the logistics activity estimations are determined. Also the ways of the transport logistics system optimization at the enterprises is suggested. According to the proposals in the article the one of the optimization ways is the implementation of the conception «Just in Time». In conformity with it the enterprise can get the following advantages:

1. The material stocks reduce in the production process.
2. The production space sizes reduce and production time shortness.
3. The product quality improve, the quantity of the deficiencies reduce and the logistics service optimization.
4. The rate of enterprise adaptability to the changing requirements of the market increase.
5. The significant acceleration of the transport operations and the efficiency of the transport logistics increase.

So, according to the stated advantages, the enterprise can reach the stock level reduction, the high quality standards, the flexibility of the business activity, the production and transportation time reduction, the productivity and efficiency of the enterprise increase.

Research limitations/implications. The scientific significance of the article consists in the research of the features of the transport logistics functioning at the domestic enterprises.

Originality/value. The suggested in this article measures will further the increase of the Ukrainian enterprises' competitiveness and will

multiply their financial results. The transport logistics optimization, considering as one of the basic element of the enterprise's activity, will secure the uninterrupted, mutually agreed and effective activity of the enterprises.

Key words: transport logistics, logistics processes, optimization, quality, Company Quality System, «Just in Time» conception.